

Exclusiva: entrevista a Gorbtxov

“No és fàcil fer-me callar”

Un mes després de la fi de l'URSS, Mikhaïl Gorbtxov parla sense embuts de Borís Ieltsin, de l'armament nuclear, de la situació econòmica, dels mites que han caigut, de la fi del comunisme i del seu futur polític.

Què va pensar, què va sentir aquella nit, en veure com baixaven la bandera vermella del Kremlin, on havia voleiat durant setanta-quatre anys?

—Van ser uns moments de gran torbament. Amb la bandera, en aquells moments, s'arriava també una part de mi mateix, de la meua vida. És la primera vegada que en parlo. Em costa molt; segur que podeu entendre-ho.

—Potser perquè en aquella bandera hi havia una falç i un martell. Potser perquè tem que, després de tot el que ha passat, li puguin preguntar si encara és comunista...

—No. No sóc presoner d'aquest símbol. Ni psicològicament ni políticament. Encara que no puc deslligar-me'n. El socialisme és dins meu. Continuo estant convençut de la validesa d'aquesta ideologia, però també sóc un adversari declarat del stalinisme. Sóc un demòcrata que s'oposa a qualsevol repressió totalitària.

—¿Creu que encara hi ha un lloc per a vostè en la història d'aquest país en el qual en poc temps tot se n'ha anat en orris? En aquest sentit tenim dues opinions: la de monsenyor Casaroli, l'ambaixador del Papa, que diu que vostè se n'ha anat del Kremlin, però no pas per sempre, i la de Borís Ieltsin que ara ocupa el seu lloc: "Aquí ja no hi ha lloc per a Gorbtxov".

—Deixo a Borís Ieltsin la responsabilitat d'allò que diu. Cada u té l'estil que té. A Casaroli, que conec molt bé, tothom li reconeix el seu gran tacte, la seva gran capacitat intel·lectual i d'anàlisi.

Som al número 49 del carrer Leninski Prospekt, en un edifici groguenc en el qual Mikhaïl Gorbtxov, esdevingut un ciutadà com qualsevol altre, crea la Fundació per a la recerca política i social. Un *think tank* que a Moscou ja és definit com un govern a l'ombra, perquè al voltant de l'ex-president, s'agrupen tots aquells intel·lectuals i polítics de prestigi

que havien cregut en ell i que li van donar suport fins a l'últim moment. "Els orfes de Gorbtxov som molts", va dir fa alguns dies l'escriptor Aleksandr Kabàkov. I cap d'ells no està disposat a creure que Gorbtxov s'hagi resignat a convertir-se en un jubilat, que s'hagi resignat a viure entre arbres i flors, retirat amb la família a la seva datxa. Potser ni ell mateix no està disposat a creure-ho. De fet continua rebent ambaixadors i polítics estrangers, continua intercanviant missatges amb qui fins fa poc eren els seus interlocutors: Georges Bush, Helmut Kohl, Margaret Thatcher, Giulio Andreotti. D'això és el que parlem aquest dijous 30 de gener. Mikhaïl Gorbtxov, relaxat però preparat per a reaccionar en tot moment, prefereix que no diguem que es tracta d'una entrevista, sinó més aviat d'una conversa, d'una discussió, d'un intercanvi d'idees. "Ja no sóc una personalitat pública", diu somrient, "i per tant no tinc opinions oficials per a divulgar". Des que va deixar la Plaça Roja, no ha rebut periodistes. Està acabant un nou llibre.

—Ha passat un mes des d'aquell dia que Ieltsin, a través del tèlex, el va literalment fer fora del seu despatx i li va traure allò que li quedava de poder. ¿Podem mirar de fer un balanç d'aquests trenta dies?

—Aquest ha estat un mes important, certament. Però els que vindran encara ho seran més. Perquè, com fa la dita, els nusos arribaran a la pinta, i veurem les conseqüències directes d'allò que va succeir ara fa trenta dies. I podrien ser moments dramàtics, perillosos...

—¿Què vol dir?

—Jo continuo donant suport a aquesta situació, a les decisions preses. I ho continuaré fent mentre vegi que es duu endavant el procés de reformes. Estic disposat a defensar-lo. No pretenc crear un moviment d'oposició, però ningú no em podrà impedir de denunciar les debilitats, les incerteses, i també les culpes, si n'hi ha. Per-

què per anar endavant, fa falta actuar amb molta decisió.

—Un dels seus ex col·laboradors, Georgi Baklànov, ha declarat que vostè està en una presó. Daurada, si es vol, però una presó.

—¿Li semblo un pres? No sóc algú que es deixa detenir fàcilment. No és fàcil, fer-me callar.

—Aleshores, ¿podem esbrinar perquè, segons vostè, els propers mesos seran dramàtics i potser fins i tot perillosos?

—És molt senzill, el moviment de reformes econòmiques, a les quals tots nosaltres hem aspirat, no ha anat precidit d'una preparació, diguem-ne cultural, de la nostra societat. S'hauria hagut de procedir gradualment, educar la gent per a aquests processos de transformació econòmica, capaços d'obrir nous camins i de millorar l'existència. Avui es va massa de pressa, i, de fet, han posat el carro davant els bous. La gent no està preparada, creix la tensió alhora que augmenten els preus. Cada dia hi ha més especuladors, monopolitzadors; els privilegis, en comptes de disminuir, augmenten. Els nous governants declaren que estan preparats per a intervenir i afrontar el problema, però no veig com podran passar de la teoria a la pràctica.

—És una opinió pessimista del futur immediat del seu país...

—La via que hem triat, la política, és la justa, perquè es fonamenta en la llibertat i en la democràcia. Però no crec que hi hagi sempre les indicacions correctes per a seguir un camí que d'altra banda cal absolutament seguir. No em sembla que hàgim entès del tot les lliçons de les experiències anteriors. Dit d'una altra manera, hi ha possibilitats de canviar de rumb.

—¿Es refereix a canvis antidemocràtics?

—Ho he dit i torno a dir-ho. Sobre la nostra democràcia pesa una amenaça molt seriosa. Els processos d'instabilitat són sempre més evidents i preocupants que no la incapacitat de fer-hi front.

—*¿I en quin moment es pot produir l'explosió?*

—Quan la nostra gent baixi als carrers i envaïxi les places. En aquest moment sorgirà el problema de com continuar endavant, de com governar per superar una posició difícilíssima i extremadament perillosa.

—*Si encara fos al poder, ¿tindria una resposta?*

—Sempre he pensat que el mot d'ordre havia de ser la concòrdia, el consens. Va haver-hi un moment en què, amb sacrificis i amb milers de problemes, hi havia unió i cohesió, col.laboració. Avui tot ha esclatat en mil trossos. És impossible, de recompondre-ho. Si s'arriba al confrontament, paret contra paret, pels carrers, serà impossible de tornar a pensar en la unitat nacional. Entenguem-nos, no és un problema d'ideologies o de partits, és una qüestió que té a veure amb la societat, amb la cultura.

—*Vostè ha sostingut sempre que la desintegració de l'URSS portaria greus problemes, i ara ho repeteix. Pel que sembla, no s'ha equivocat. També ha dit moltes vegades que l'altre perill eren els militars i sobretot allò que tenien a les mans, el potencial nuclear. Aquest és un tema de gran actualitat.*

—Estic convençut que en aquest moment el control de l'armament nuclear està en bones mans. Fiables. Pot semblar estrany, però estic plenament convençut que no hi ha ningú que vulgui desencadenar un conflicte nuclear. Evidentment, cal estar amb els ulls ben oberts, però en aquest punt, em sembla que Borís Ielstin i George Bush van fent alguna cosa.

—*Justament en aquests moments, Ielstin és a la Casa Blanca; vostè els coneix bé tots dos. ¿Creu que, més enllà dels comunicats oficials, aconseguiran de posar-se d'acord?*

—Per força. Tenen massa temes importants sobre la taula. Han de trobar un punt d'acord polític, més enllà de les simpaties personals.

—*¿Però no li sembla que la situació*

actual deixa els Estats Units en una posició dominant? La segona gran potència, que vostè de fet personificava, ha desaparegut...

—Es cert. Però no s'ha d'oblidar que no és només la relació entre els Estats Units i allò que era l'URSS; hi ha també les nostres relacions amb Europa, amb Àsia. La nova situació obre les possibilitats de col.laboració.

—*En un discurs de fa pocs dies, vostè parlava de "grans projectes", ¿es pot pensar que en un futur no gaire llunyà la seva tasca podria ser justament de treba-*

"¿Li semblo un pres? No sóc algú que es deixa detenir fàcilment."

ARXIU

llar per aquestes noves col.laboracions.

—No tinc grans projectes, però els que tinc són seriosos. Treballa per aquesta Fundació, en la qual vull fer participar homes polítics d'arreu del món, "ex", com jo, i altres que encara tenen càrrecs. Sento que tinc una responsabilitat moral davant molta gent, i no solament compatriotes meus. Ens hem trobat i encara ens trobem davant esdeveniments greus, excepcionals, que potser molt pocs han entès realment. Esdeveniments que han deixat petja en la història del món. Voldria ser un observador, però també un intèrpret d'aquestes noves realitats.

—*Si els seus detractors el sentissin, podrien dir que vostè continua sent un idealista, que vola molt alt i que no s'adona de la realitat?*

—Ho sé. Però és justament el contrari. Allò que passa al nostre país deriva en gran part, ho repeteixo, de la manca de coneixement, de la manca de preparació. Es tracta d'ajudar la via democràtica amb una nova cultura, amb l'obertura, amb els contactes. Fins i tot entre els líders del passat i els líders actuals.

—*Sembla fer tot el possible per evitar una pregunta que ara ja és inevitable: ¿es quedarà assegut a veure què passa? ¿O està disposat a tornar a la vida política?*

—En aquests moments, observar, interpretar, ja és fer política. Jo estic sobre la meua barca. Ara, que quedi clar que sé molt bé cap on he d'adreçar la proa, cap on he de remar.

—*¿I res més? Aquests dies per Moscou es parla de la constitució d'una cosa semblant a un govern a l'ombra...*

—No, no. Cap complot, cap govern a l'ombra. Tothom sap el que jo proposava per a l'URSS. Una Unió que, tot i respectant les autonomies, mantingués la integració i la cohesió. Avui, en canvi, ens trobem en ple caos i amb problemes essencials, com l'econòmic. La participació del país, en comptes de dignificar, provoca una cosa similar a la pèrdua d'identitat cultural, social, política. Crea problemes greus, com el

de les forces armades. Crec que la meua obligació és de dur endavant —encara que sigui des de la meua barca— el discurs que havia començat fa dos anys i que ha estat interromput, primer pel cop d'agost, i després per esdeveniments més recents.

—*¿Es penedeix d'alguna cosa?*

—No, al contrari. Però torno a pensar en el moment en què hissaven una nova bandera a la cúpula del Kremlin. I fou en aquell moment de confusió, que vaig entendre que el trencament amb els dogmes i l'alliberament de la ment, em permetria de continuar pensant d'una nova manera. I actuar d'una manera diferent.

Sandro Ottolenghi

Traducció: **Dolors Terraza**

© **Panorama-EL TEMPS**

© **Interstampa**